

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Departementaal vertrouwelijk
Situatiebeeld en Duiding COVID-19 (nr. 32)

Kerneenheid
Analyse

5 mei 2020 - geactualiseerd tot dinsdag 5 mei 16:00 uur

Actuele aandachtspunten

- Stapsgewijze implementatie van 'nieuwe normaal' gaat gepaard met onzekerheid, discussie en kan leiden tot sterke gevoelens van ongelijkheid (beschermingsmiddelen, bewegingsvrijheid en gebruik OV, economische ontplooiing).
- In Amsterdam, Den Haag en Utrecht werd op Bevrijdingsdag gedemonstreerd tegen de 'lockdown'.
- Behoeft aan langere termijnperspectief en (gepercipieerd) weinig zichtbare strategie leiden tot kritiek en extra druk op de geloofwaardigheid van overheid en experts.
- Druk op opening scholen/opvang door zorgen bij ouders en leerkrachten/medewerkers
- Bewaren van afstand mogelijk complexer na stapsgewijze heropening

SITUATIEBEELD

Maximaal controleren (volksgezondheid)

- Media berichten over de voorstellen die het kabinet deze week zou bespreken, waaronder een mogelijke verplichting van mondkapjes in het OV, heropening van de kapperszaken, en opening van buitenterrassen van horeca. In de nieuwe fase verandert de opdracht om thuis te blijven in een opdracht om afstand te houden en drukte te vermijden. Nieuwsuur stelt besloten is de bevolking meer perspectief te bieden: van 'wat kan niet' naar 'wat kan wel'. Belangrijke voorwaarde is dat iedereen met klachten getest kan worden. Hoogleraar gezondheidseconomie Xander Koolman betwijfelt in de uitzending of grootschalig contactonderzoek en maximaal testen haalbaar is. Hij pleit voor even langer volhouden totdat alle besmettingen en contacten kunnen worden getraceerd en geïsoleerd om een tweede lockdown te voorkomen.
- Chinees onderzoek toont dat er soms sprake is van een 'sluimerend COVID-virus' bij patiënten die genezen zijn, waardoor zij toch weer positief kunnen testen. Het is nog onduidelijk of zij anderen kunnen besmetten.
- Uit een test met oude bloedmonsters van patiënten met longontsteking is gebleken dat Frankrijk in december 2019 al een besmettingsgeval had. Tot nu toe dacht men dat het virus pas op 24 januari voor het eerst in Europa opdook. De man was niet in China geweest. Mogelijk heeft zijn vrouw het virus mee naar huis genomen vanuit de supermarkt vlak bij vliegveld Charles de Gaulle waar zij werkt. De WHO moedigt landen aan longontstekingen van eind 2019 nader te onderzoeken om een beter beeld van de virusuitbraak te krijgen.

Beeld sociale media

- Overwegend positieve reacties op afname coronapatiënten op Nederlandse ic's. De lockdown heeft baat maar rechtvaardigt niet het herpakken van het 'oude leventje'. De angst voor een tweede uitbraak blijft.
- Breed zorgen over mondkapjes (voor o.m. het OV). Hoe kom je er aan (er is toch een tekort) en wat kost dat? Het nut wordt betwijfeld; steeds meer mensen zien mondkapjes als schijnveiligheid.

Continuïteit vitale processen en samenleving

- Een aantal ziekenhuizen begint met hervatting van de reguliere zorg aangepast aan de 'anderhalve meter', zoals zorg op afstand via beeldbellen of telefonisch contact. Ziekenhuizen willen hun intensive care afdelingen structureel uitbreiden om te voorkomen dat ze de reguliere zorg moeten stilleggen als het aantal COVID-19-patiënten plotseling stijgt.
- NS en ProRail voeren met ingang van volgende week maandag op zes stations maatregelen in die passen in de 1,5 metersamenleving. Aan de hand van de effecten wordt bekeken hoe deze verder kunnen worden doorgevoerd in het openbaar vervoer.
- OV-NL pleit voor meer spreiding in werk- en studietijden, zodat niet iedereen tegelijk in de volle spits hoeft te reizen. Reizigersclubs willen dat de dienstregeling zo snel mogelijk weer 100 procent wordt.
- KLM vliegt vanaf 4 mei weer op diverse Europese steden (o.a. Madrid, Barcelona, Milaan, Rome). Mondkapjes voor passagiers worden vanaf 11 mei verplicht. Zelf meenemen; een sjaal is ook goed.
- De voorzitter van de Algemene Vereniging Schoolleiders (AVS) pleit ervoor leraren volgende week zelf te laten kiezen of ze met een mondkapje of handschoenen voor de klas verschijnen.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

- Ouderenbond ANBO heeft een filmpje op Youtube gezet met creatieve oplossingen van verpleeghuizen voor contact tussen bewoners en familie.
- Ondanks het protocol waarin onderwijsorganisaties en de ministeries van OCW en van SZW adviseerden hele dagen onderwijs te geven (minder verplaatsmomenten en betere aansluiting op buitenschoolse opvang), kiest 14% van de basisscholen voor halve dagen. De rest gaat voor hele dagen met halve of hele klassen. Het speciaal onderwijs in de basisschoolleeftijd moet volgende week weer helemaal open: dat is een verplichting, geen advies. Toch zijn er scholen die hier nog niet voor kiezen en 'trapsgewijs' open gaan, om kinderen te laten wennen.
- Onderwijsminister Arie Slob gaat nog eens 11.500 leerlingen van een laptop of tablet te voorzien aangezien er voorlopig ook nog thuis schoolwerk gemaakt moet worden.
- Het FD bericht dat het kabinet op bredere schaal advies gaat inwinnen. Naast de medische experts van het OMT zullen lokale bestuurders en deskundigen uit diverse disciplines deelnemen aan een drietal teams met verschillende aandachtsgebieden die betrokken zullen worden in de besluitvorming over een geleidelijke exit uit de intelligente lockdown.

Beeld sociale media

- Negatieve reacties op het voorstel van de AVS. Beschermingsmiddelen roepen het beeld van een onveilige omgeving op en kan angst bij kinderen opwekken. Er wordt een vergelijking gemaakt met BSO en kinderopvang waar deze regel niet geldt.
- Er zijn nog steeds ouders die aangeven dat zij hun kinderen thuis houden. Ouders van kinderen in het speciaal onderwijs zijn positiever omdat zij hun kinderen niet kunnen bieden wat de school kan.

Zorg voor kwetsbare groepen

- De branchevereniging Kleinschalige Zorg meldt dat 50 van de 300 kleinschalige woonzorginstellingen financiële problemen hebben. De directeur roept de overheid op de beloofde steun te geven.
- Emile Roemer gaat voor het kabinet inventariseren wat er moet gebeuren om te voorkomen dat COVID-19 zich snel verspreidt onder arbeidsmigranten in Nederland. Het nemen van voorzorgsmaatregelen is niet alleen belangrijk voor de werkgever en werknemer, maar ook voor de continuïteit van vitale processen zoals in de voedselketen.

Beeld sociale media

- Schrijnende verhalen van mensen met een gehandicapt familielid in een instelling die zij niet mogen bezoeken. Volgens hen gaat de aandacht enkel naar ouderen in verzorgingstehuizen en is de gehandicaptenzorg een ondergeschoven kindje.

Financieel-economische stabiliteit

- Branchevereniging Busvervoer Nederland vraagt de overheid om hulp nu bijna 40% van de bedrijven in de touringcarsector failliet dreigt te gaan en 2500 mensen hun werk verliezen. De sector heeft een belangrijke maatschappelijke functie (bijvoorbeeld schoolreisjes en uitstapjes voor ouderen en gehandicapten).
- Winkelketens H&M en Primark hopen binnenkort de deuren weer te openen voor publiek.

Beeld sociale media

- De groep voorstanders van versoepeling met het oog op economie lijkt toe te nemen. Voorzichtig optimistische reacties op mogelijke opening buitenterrassen in horeca op 1 juni. De roep om het 'normale leven' wordt krachtiger, ook omdat het voor ondernemers goed is. Maar anderhalve meter is in de horeca niet te handhaven en niet rendabel, vindt men. Bovendien blijft de angst dat een versoepeling ten koste gaat van de zwakkeren en de gezondheidszorg overbelast raakt.
- Eenzelfde discussie over mogelijk open gaan kapperszaken; opluchting enerzijds, kritiek op veiligheid en gebruik PBM's die mogelijk elders nodig zijn anderzijds.

Caribisch deel van het Koninkrijk

- De Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties gaat op 19 mei in debat met staatssecretaris Knops over de steun van Nederland aan de Caribische delen van het Koninkrijk om de sociaaleconomische gevolgen van de coronacrisis te verlichten, waaronder het noodpakket voor Caribisch Nederland.
- Alle ministers op Curaçao leveren aan het eind van de maand tien procent van hun salaris in ten behoeve van de Voedselbank.

Internationale context

- Woensdag vertrekt een tweede repatriërvlucht vanuit Marokko naar Nederland.
- Meerdere Europese landen reacteren stapsgewijs de economie. Zo gaan volgende week in de Duitse deelstaat Nedersaksen restaurants, pubs, cafés en biertuinen weer open. Maximaal de helft van de tafels mag gevuld zijn. Steeds meer Duitse deelstaten varen een eigen koers bij het versoepelen van de maatregelen en geven zo geen gehoor aan de oproep van de centrale regering om een gezamenlijke lijn uit te zetten.
- Burgemeesters en vervoersbedrijven in Frankrijk, met name in dichtbevolkte regio Ile-de-France, zien de plannen om de lockdown maatregelen per 11 mei te versoepelen niet zitten.
- Was de Franse overheid aanvankelijk nog van mening dat mondkapjes schijnveiligheid bieden, straks zijn ze verplicht in het OV en op scholen (voor leerlingen vanaf 10 jaar) en aanbevolen voor veel bedrijven. Het land

is een groots offensief begonnen om de burgers aan mondkapjes te helpen want alleen dan kan het land van slot op 11 mei, zo stelt de regering. Veel winkels hebben de ze echter nog niet of nauwelijks in voorraad. En veel Fransen klagen over de kosten.

- De versoepelingen van de coronamaatregelen die Oostenrijk enkele weken geleden invoerde, hebben volgens de minister van Volksgezondheid tot nu toe geen toename van het aantal besmettingen met het virus veroorzaakt. Als eerste stap mochten daar alle kleine winkels, bouwmarkten en tuincentra weer open.
- Volgens het Surinaamse consulaat in Amsterdam wachten tussen de 500 en 600 personen op een oplossing vanuit Suriname voor de terugreis naar dat land. Dit leidt niet alleen tot financiële problemen maar ook tot oplopende spanningen op het logeeradres.

Beeld sociale media

- Een verband tussen de versoepeling (van vijf dagen) en de stijging van het aantal coronadoden in Duitsland wordt als onmogelijk en *fake news* verklaard. Er zou onnodig angst worden gezaaid.

Politiek en maatschappelijke onrust

- In Utrecht hebben ruim honderd mensen gedemonstreerd tegen de coronamaatregelen. Na met elkaar geknuffeld te hebben op de verzamelplaats trokken ze in een stoet van tientallen auto's onder politiebegeleiding door de stad. Op de voertuigen stonden ook leuzen tegen 5G en vaccinaties en de NOS. In Den Haag is een protest tegen de coronamaatregelen afgebroken omdat de betogers de aanwijzingen van de politie niet opvolgden. Tientallen van hen zijn aangehouden. In Amsterdam demonstreerden een kleine groep mensen op de Dam.
- 26 besmette arbeidsmigranten werkten deels bij een bakkerij, deels bij een vleesverwerkingsbedrijf. Collega's worden getest op besmetting. Volgens RIVM hoeven consumenten niet te vrezen voor besmetting via voedsel.
- 'Waarom mogen kledingwinkels, supermarkten en bouwmarkten open zijn, terwijl bij ons de veel minder drukke sanitairgebouwen dicht moeten blijven?' Een camping eist in een open brief aan o.a. minister-president Mark Rutte antwoord op deze vraag, anders gaat het sanitair na meivakantie gewoon open.

Beeld sociale media

- Roep om sportscholen ook te openen, nu horeca en kapperszaken ook opengaan.
- De meningen zijn verdeeld over de anti-lockdown demonstratie in Den Haag: waar een (kleine) groep de demonstranten gelijk geeft omdat zij opkomen voor vrijheid, vinden anderen het respectloos op Bevrijdingsdag en een onnodig protest omdat (de 'intelligente lockdown' in) Nederland veel vrijheid biedt in vergelijking met andere landen.
- Veel discussie over artsen, virologen, wetenschappers etc. die niet op één lijn zitten. Dat geldt ook voor overheden. Iedere gemeente heeft eigen regels m.b.t. winkels. Men vraagt om duidelijkheid en regels die voor het hele land gelden.
- De politiek wordt opgeroepen oplossingen te bedenken voor het maximum aantal personen in OV, horeca, restaurants en hotels. Hoe moet het dan met mensen die bijvoorbeeld met het OV reizen maar niet mee mogen vanwege het bereikte maximum?
- De actie van De Telegraaf 'Groet aan onze Zorghelden' stuit op kritiek. Verschillende zorgmedewerkers zeggen het onzin te vinden. De focus zou moeten liggen op het tekort aan beschermingsmiddelen. Anderen roepen op de 'zorghelden' beter te betalen.

DUIDING

Stapsgewijze implementatie van 'nieuwe normaal' gaat gepaard met onzekerheid en discussie en kan leiden tot sterke gevoelens van ongelijkheid (beschermingsmiddelen, bewegingsvrijheid en gebruik OV, economische ontplooiing)

- In Amsterdam, Den Haag en Utrecht werd op Bevrijdingsdag gedemonstreerd tegen de 'lockdown'.
- Stapsgewijze opening van de maatschappij, "georganiseerde ongelijkheid", leidt tot tegenstellingen in de maatschappij: wel/niet naar het werk; wel/niet inzet van beschermingsmiddelen, wel/niet ondernemen.
- Tegelijkertijd blijft de overgang van crisis naar nieuwe normaal gepaard gaan met onzekerheid en discussie. Groeiende drang tot bewegingsvrijheid en economische ontplooiing, fysiek samen zijn en vertier.

Continue druk op geloofwaardigheid van overheid, experts en dus kritiek op maatregelen

- Signalen over eventuele aanpassingen van maatregelen, bijvoorbeeld gebruik mondkapjes in het OV, leiden tot druk op de geloofwaardigheid van experts/regering.

11.1

Druk op opening scholen/opvang door zorgen bij ouders en leerkrachten/medewerkers

- Niet alle ouders en leerkrachten/medewerkers kinderopvang hebben vertrouwen in de standpunten over de besmettelijkheid en het COVID-ziektebeeld bij kinderen.

Bewaren van afstand mogelijk complexer na stapsgewijze heropening

- Door de stapsgewijze overgang naar het nieuwe normaal en de heropening van winkels en lokale contactberoepen zal drukte in de openbare ruimte mogelijk toenemen.